

FRÁSÖGN

af vorþingfundum Norðurlandaráðs á Akureyri, 8. apríl 2014

Vorþingfundur Norðurlandaráðs með sérstakri áherslu á sjálfbæra nýtingu náttúruauðlinda var haldinn á Akureyri 8. apríl sl. Af hálfu Íslandsdeildar Norðurlandaráðs sóttu þingfundinn Höskuldur Þórhallsson, formaður, Valgerður Gunnarsdóttir, Brynhildur Pétursdóttir, Elín Hirst, Helgi Hjörvar, Jóhanna María Sigmundsdóttir og Steingrímur J. Sigfússon. Helstu mál á dagskrá voru stjórn málaástandið í Úkraínu, greinargerð Norrænu ráðherranefndarinnar um sjálfbæra nýtingu náttúruauðlinda, greinargerð Norrænu ráðherranefndarinnar um stöðu mála í deilum um veiðar á síld og makríl, og réttindi launafólks.

Karin Áström, forseti Norðurlandaráðs, gerði grein fyrir viðbrögðum Norðurlandaráðs við atburðum í Úkraínu. Hún rakti að 22. janúar sl. hafi hún og forseti Eystrasaltþingsins, Laine Randjarv, fordæmt valdbeitingu og ofbeldi í Kænugarði og að hún og varaforseti Norðurlandaráðs, Hans Wallmark, hafi sent frá sér yfirlýsingu 12. mars sl. þar sem skorað var á rússnesk yfirvöld að gera ráðstafanir til að draga úr spennu í Úkraínu jafnframt því að fyrirhugaðri heimsókn þingmanna á vegum Norðurlandaráðs til Murmansk var frestað um óákveðinn tíma og að hún og varaforsetinn hefðu fundað með fulltrúum þjóðþinga Eystrasaltslandanna og Póllands, sem og fulltrúum Eystrasaltþingsins, 20.-24. mars sl. til að sýna stuðning vegna ríkjandi spennuástands í Úkraínu. Áström lagði áherslu á að við núverandi aðstæður, sem væru einstakar og sögulegar, þá væri Norðurlandaráð málsvari lýðræðis, opinna samfélaga og gagnsæis.

Talsmenn flokkahópa Norðurlandaráðs tóku í sama streng. Henrik Dam Kristensen, talsmaður flokkahóps jafnaðarmanna, lýsti yfir stuðningi við viðbrögð forsetateymisins og sagði að Norðurlandaráð mætti ekki gefa Putin tækifæri til að nota ráðið í áróðurskenndum tilgangi. Bertel Haarder, talsmaður flokkahóps miðjumanna, sagði að samhliða því að þörf væri á að halda boðleiðum opnum fyrir samskipti við Rússa þá yrðu Norðurlönd að sýna með afgerandi hætti að þau líti málið ekki einfeltnislegum augum né láti þau sér lynda þrýsting og skerðingu á landamærum frjálsra landa á svig við þjóðarrétt. Hans Wallmark, talsmaður flokkahóps hægrimanna, sagði að atburðirnir í Úkraínu brytu í bága við þjóðarétt sem væri Norðurlöndum mikilvægur. Hann sagði enn fremur að bein tenging væri milli viðbragða Norðurlanda við atburðum í Eystrasaltslöndunum fyrir um 25 árum og viðbragða við atburðunum í Úkraínu nú. Steen Gade, talsmaður flokkahóps vinstriósóðalista og grænna, hrósaði Norðurlandaráði fyrir að taka afstöðu og vera sýnilegt í málinu en sagði einnig að samskiptaboðleiðirnar til Rússlands mættu aldrei lokast alveg.

Þingfundurinn samþykkti yfirlýsingu um Úkraínu. Í henni kom fram að innlimun Krímskaga í Rússland væri óásættanleg og bryti í bága við stjórnarskrá Úkraínu, að mikil þörf yrði á stuðningi við lýðræðisþróun í Úkraínu og að móta þyrfti fyrirkomulag nýs lýðræðissamstarfs. Norðurlandaráð gæti fyrst og fremst stutt þingmannasamstarf og halda þyrfti fast í þjóðarétt, lýðræði og mannréttindi. Þá sagði í yfirlýsingunni: „Ástæðan fyrir stuðningnum við Úkraínu í þessum málum er sú að í Norðurlandaráði er löng hefð fyrir því að leggja áherslu á sjónarmið lýðræðis og réttarríkisins. Á sama hátt og Norðurlönd studdu nýju lýðræðisríkin við Eystrasalt fyrir rúmum tuttugu árum vilja Norðurlönd nú styðja lýðræði í Úkraínu.“

Elín Hirst tók þátt í umræðunni um Úkraínu. Hún sagði atburðina þar og framferði Rússa sannarlega koma Norðurlöndum við vegna vilja Norðurlanda til að stuðla að útbreiðslu lýðræðis. Elín taldi að Norðurlöndin ættu að standa þétt saman og nota hvert tækifæri sem gæfist til að koma mótmælum sínum á framfæri vegna innlimunar Krímskaga í Rússland og sagðist gjarnan vilja taka enn sterkar til orða en gert væri í yfirlýsingunni.

Sigurður Ingi Jóhannsson, umhverfis- og auðlindaráðherra, gerði grein fyrir vinnu Norrænu ráðherranefndarinnar til að stuðla að sjálfbærri nýtingu náttúruauðlinda. Hann kvað þá vinnu vera mikilvæga, bæði í sjávarútvegi og fiskeldi sem og í landbúnaði og skógnýtingu, auk þess sem unnið væri að því að innleiða sjálfbærni innan allra málaflokka hjá ráðherranefndinni. Ráðherra gerði enn fremur grein fyrir stefnuviðmiðum og ráðstefnum ráðherranefndarinnar varðandi sjálfbæra nýtingu náttúruauðlinda og áherslum á hana í formennskuáætlun Íslands í Norrænu ráðherranefndinni 2014, þ.á.m. í verkefninu Norræna lífhagkerfið. Sigurður Ingi fjallaði að lokum um ferðamannaíðnað og sagði að gjaldeyristekjur Íslendinga af ferðamennsku væru nú orðnar meiri en af sjávarútvegi og að það væri sameiginleg áskorun Norðurlanda að ferðamannaíðnaðurinn færi ekki yfir þolmörk náttúru og samfélags.

Valgerður Gunnarsdóttir var talsmaður flokkahóps hægrimanna í Norðurlandaráði í umræðunni um sjálfbæra nýtingu náttúruauðlinda. Hún sagði sjálfbærni mjög mikilvæga í tengslum við auðlindir og uppsprettu þeirra og nauðsynlegt væri að þjóðir heims komi sér saman um að nýta náttúruna á þann hátt að það verði öllum til gagns og ánægju og hægt yrði að skila náttúrunni og hennar auðlindum til afkomenda þannig að þeir nyti hins sama og núlifandi fólk. Valgerður sagði að flokkahópur hægrimanna teldi að það yrði best gert með samvinnu ríkisins og samfélagsins og einstaklinga og að hagvöxtur og sjálfbærni geti haldist í hendur ef að tækni og vit yrði nýtt á þann hátt að ekki yrði gengið á auðlindir þannig að skaði verði af.

Sigurður Ingi Jóhannsson, umhverfis- og auðlindaráðherra, gerði einnig fyrir hönd Norrænu ráðherranefndarinnar grein fyrir stöðu mála í deilum um veiðar á síld og makríl. Sigurður Ingi rakti breytingar á staðsetningu fiskstofna samfara loftslagsbreytingum og atburðarásina í samningaviðræðum á síðustu árum og sagði það óheppilegt út frá norrænu sjónarmiði að deilurnar standi milli norrænna landa. Hann benti á að hafréttarsáttmáli Sameinuðu þjóðanna skuldbyndi aðildarlönd hans til að vinna saman að sjálfbærum fiskveiðum en að sáttmálinn innihéldi takmörkuð stefnumið um hvernig löndin skuli skipta veiðikvótum af fisktegundum í sameiginlegri eigu. Þá kynnti ráðherra þrjú verkefni sem Ísland hefði beitt sér fyrir á formennskuári sínu 2014 í ráðherranefndinni til að koma til móts við vilja Norðurlandaráðs til þess að leggja sitt af mörkum til lausnar deilunum. Í fyrsta lagi kynnti hann verkefni um að boða sérfræðinga um uppsjávartegundir til ráðstefnu til að fjalla um landfræðilegar breytingar á útbreiðslu fiskstofna, í öðru lagi verkefni um norræna hugveitu um skiptingu veiðiheimilda í Norður-Atlantshafi til lengri tíma litið og í þriðja lagi þátttöku Norrænu ráðherranefndarinnar í ráðstefnu um áskoranir framtíðar varðandi umsjón fiskstofna í Norður-Atlantshafi.

Steingrímur J. Sigfússon tók þátt í umræðunni um fiskveiðideilurnar og sagði þríhliða samning ESB, Noregs og Færeyja frá því í mars sl. byggjast á ofveiði og að meiri upplýsinga væri þörf til að takast betur á við núverandi stöðu, meiri rannsókna og meiri vísindalegra gagna.

Nokkur umræða skapaðist um tillögu flokkahóps jafnaðarmanna og flokkahóps vinstri sósíalista og grænna um aukna áherslu á réttindi launafólks, um að Norðurlandaráð beindi tilmælum til Norrænu ráðherranefndarinnar um að halda ráðstefnu til að varpa ljósi á forsendur og reynslu á Norðurlöndum af málefnum tengdum réttindum launafólks og félagslegu undirboði. Tillagan hafði verið afgreidd úr efnahags- og viðskiptanefnd, með meirihlutaáliti um að Norðurlandaráð aðhefðist ekki í málinu og minnihlutaáliti um að ráðið samþykkti tillöguna. Greidd voru atkvæði um nefndarálit meirihlutans og var það samþykkt með 35 atkvæðum gegn 32, en einn sat hjá.

Í aðdraganda vorþingfundarins fóru þátttakendur í kynnisferð til að kynna sér náttúruauðlindir Norðausturlands. Farið var í Mývatnssveit og kynnisfundur haldinn um nýtingu náttúruauðlinda svæðisins, sem og loftslagsbreytingar. Frummælendur á fundinum voru Höskuldur Þórhallsson, formaður Íslandsdeildar Norðurlandaráðs, Dr. Árni Einarsson hjá Rannsóknarstofnun Mývatns og Dr. Joan Nymand Larsen hjá Stofnun Vilhjálms Stefánssonar.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.norden.org.